

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	11 ธ.ค. 2549	16	5495	5

ร้อยเรื่อง เมืองล้านนา ปีที่ ๘

ป่าเลไลยก์

จำ เนียรกาลล่วงแล้วกว่าสองพันห้าร้อยปี นับแต่พุทธ
ปรินิพพาน แต่พระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมา
สัมพุทธเจ้า ยังคงได้รับการเผยแพร่ และปฏิบัติสืบทอด
กันมาจนถึงปัจจุบัน และน่าจะได้รับการเผยแพร่สืบต่อไปใน
อนาคตอีกยาวนาน เพราะพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์นั้นนับ
เป็นอภิลักขิตโดยแท้

ตลอดระยะเวลาสองพันห้าร้อยกว่าปีมานี้ เหล่าพุทธ
บริษัทได้ก่อสร้างศาสนสถานและศาสนวัตถุขึ้นไว้เป็นจำนวนมาก เช่น
วัดวาอาราม กุฏิ วิหาร และเจดีย์ต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ชาว
พุทธยังได้จำลองพระพุทธรูปของพระพุทธเจ้า เพื่อเอาไว้กราบไหว้บูชา
รูปจำลองของพระพุทธเจ้านี้ เรียกว่า พระพุทธรูป

พระพุทธรูปที่จำลองหรือสร้างขึ้นดังกล่าวจะสร้างในพระ
อิริยาบถ สามพระอิริยาบถ คือ ประทับยืน ประทับนั่ง และไสยาสน์
พระพุทธรูปในสามพระอิริยาบถหลักนี้ยังมีผู้สร้างปลุกย่อยลงไป
อีกเช่น บางองค์ประทับยืนพระบาทตรง บางองค์ทรงลีลา บางองค์
ทรงห้อยพระบาท เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการสร้างพระพุทธรูปที่มี
พระอิริยาบถในการวางพระหัตถ์ต่างๆ กัน เช่น คว่าพระหัตถ์ หงาย
พระหัตถ์ ซ้ำพระหัตถ์ เป็นต้น พระพุทธรูปในอิริยาบถย่อยนี้สร้าง

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	๕ 1 ส.ค. 2549	16	5495	5

ขึ้นตามจินตนาการว่าขณะนั้นพระพุทธเจ้ากำลังทำพระกรณียกิจอะไร พระพุทธรูปในพระอิริยาบถหนึ่งๆ เรียกว่า “ปาง” แต่ละปางมักจะมีตำนานกล่าวขานว่า พระพุทธเจ้ากำลังทรงพระปฏิบัติภารกิจอะไร เท่าที่มีการศึกษาค้นพบว่ามีพระพุทธรูปปางต่างๆ ไม่น้อยกว่า หกสิบปาง เช่น ปางมารวิชัย ปางโปรดพระพุทธมารดา ปางขอฝน ปางประทานพร และปางป่าเลไลยก์ เป็นต้น

ในบรรยากาศที่อึมครึมนี้ ผู้เขียนอยากจะพรรณนา ถึงพระพุทธรูปปางหนึ่งคือปางป่าเลไลยก์ เพื่อสาธุชนได้สดับ พอสั่งเขปดังนี้

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	๕1 ส.ค. 2549	16	5495	5

พระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์ เป็นพระพุทธรูปในพระอิริยาบถ ประทับนั่ง อยู่บนอาสนะแท่นศิลา ห้อยพระบาททั้งสองข้าง พระหัตถ์ซ้ายคว่ำวางบนพระชานุซ้ายและพระหัตถ์ขวาหงาย วางบนพระชานุขวา ที่พระยุคลบาท มีรูปช้างและรูปสิงห์หมอบอยู่ด้านขวา และด้านซ้ายตามลำดับ

ตำนานของพระพุทธรูปปางนี้มีว่าครั้งหนึ่ง สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ โขลิตารามนั้น มีภิกษุจำพรรษา อยู่เป็นจำนวนมาก

ต่อมาภิกษุจำนวนมากเหล่านี้ มีเหตุทะเลาะวิวาทกัน แบ่งแยกกันเป็นฝักฝ่าย ไม่มีความสามัคคีปรองดองกัน กล่าวหาซึ่งกันและกันอยู่ไปมา และพากันละเลยไม่ยอมอยู่ในพุทธโอวาท มุ่งแต่จะเอาชนะคะคานกัน เป็นที่ระคายเคืองเบื้องพระยุคลบาท

พระบรมศาสดาได้มีพระโอวาท หลายต่อหลายครั้ง

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	1 ส.ค. 2549	16	5495	5

แสดงผลดีของความสามัคคีและผลร้ายของการแตกความสามัคคี
อีกทั้งยังได้แสดงธรรมที่น่าไปปฏิบัติแล้วจะก่อให้เกิดความเจริญ
ของหมู่คณะคือธรรมว่าด้วยขันติ และโสรจจะ อันหมายถึง ความ
อดกลั้น ความเสียมเจียมตัว ไม่ยกตนข่มท่าน แม้พระบรม
ศาสดาได้ พระสอนประการใด ภิกษุเหล่านั้นก็มีได้ใส่ใจยังคงมิได้
ละทวิฎฐิที่จะเอาชนะกันให้จงได้ ทั้งอารามจึงมีแต่ความสับสน
วุ่นวายหาความสงบสุขมิได้

พระพุทธเจ้าทรงรำพึงว่าอันคนตาบอดนั้นยังพอจะสั่งสอน
ได้แต่คนใจบอดนั้นจะสั่งสอนมิได้เลย และหากจะอยู่ร่วมกับพวก
มิฉฉาทวิฎฐิเหล่านี้ต่อไปเห็นจะลำบากจำต้องให้พวกเขาได้รู้สำนึก
เองจึงจะดี

อรุณรุ่งวันหนึ่งองค์พระศาสดา ทรงครองจีวรด้วย
พระองค์เอง และเสด็จออกจากพระอารามไปโดยลำพัง มิได้ให้ภิกษุ
รูปใดทราบพระองค์ได้เสด็จเข้าไปบิณฑบาตในนครโกสัมพี และ
ได้เทศนาธรรมเกี่ยวกับอานิสสแห่งความสามัคคีแล้วเสด็จไป
ประทับยังป่ารกชัฏวัน มิได้เสด็จกลับไปยังพระอารามโฆสิตาราม
อีกเลย

ในป่าที่ประทับอยู่โดยลำพังนั้นเป็นที่อยู่ของพญาช้างตัว
หนึ่งมีนามว่าปาลิไลยกะพญาช้างเดินเที่ยวมาในป่าใหญ่จนมาถึงที่
พระพุทธองค์ประทับอยู่ในร่มไม้สาละพฤกษ์บนพระแท่นศิลา พญา
ช้างเมื่อได้ชมพระบารมีแล้วก็มี ความปลาบปลื้มโสมนัส จึงได้เข้า
มอบถวายบังคมและปาวณาตัวเป็นผู้อุปัฏฐาก โดยทำหน้าที่

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	๕1 ส.ค. 2549	16	5495	5

ปิดกาดเสนาสนะไปหาผลไม้และน้ำมาถวาย มิได้ขาดตกบกพร่อง
ในป่าแห่งเดียวกันนี้ ยังมีพญาลิงตัวหนึ่งเป็นเจ้าแห่งลิง
เมื่อได้มาพบเห็นพญาช้าง ประณิบัติพระพุทธรองค์ดั่งนั้น ก็เกิดจิต
ศรัทธาอยากจะปฏิบัติบ้าง จึงได้ไปหาน้ำผึ้งมาถวาย เพื่อบำรุง
พระวรกาย และปฏิบัติเสมอมามิได้ขาด

จะกล่าวถึงชาวเมืองโกสัมพี เมื่อได้ทราบข่าวว่า พระ
ภิกษุในโมฬิตาราม ทะเลาะเบาะแว้งกันอันเป็นเหตุระคายเคือง
พระยุคลบาทจนพระบรมศาสดาต้องเสด็จไปประทับในป่า ก็พากัน
โกรธเคืองเหล่าพระภิกษุนั้น จึงพากันละเลยไม่ได้ทำบุญถวาย
ปัจจัย ไม่ถวายภัตตาหารใดๆ ต่อภิกษุโมฬิตารามอีกเลย

เมื่อขาดภัตตาหารและขาดปัจจัยภิกษุในโมฬิตารามก็
อดอยากผอมโซ เสนาสนะก็ชำรุดทรุดโทรมขาดปัจจัยบำรุง

ภิกษุทั้งสองฝ่ายต่างก็ได้สำนึกว่า อันพวกเราแม้จะได้รับความ
เคารพนับถือจากชาวบ้านชาวเมืองก็ด้วยปฏิบัติชอบเมื่อเรา
ไม่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบไหนเลยชาวบ้านจะเคารพนับถือ เราจึงเข้า
สู่ภาวะเช่นนี้ จึงบังเกิดความสำนึก

เมื่อมีสำนึกแล้วภิกษุแห่งโมฬิตารามก็พากันเข้าไปในเมือง
โกสัมพีแจ้งแต่ชาวบ้านว่า “ท่านอุบาสก อุบาสิกา บัดนี้พวก
ข้าพเจ้าทั้งหลายได้สำนึกผิดแล้ว ขอได้โปรดกลับไปให้ความอุปัฏฐาก
แต่พวกข้าพเจ้าทั้งหลายดังเดิมเถิด”

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ ๕ 1 ส.ค. 2549	ปีที่ 16	ฉบับที่ 5495	หน้า 5
------------------------------------	-------------------------	-------------	-----------------	-----------

ชาวเมืองโกสัมพี ก็พอใจในระดับหนึ่ง แต่ก็ตั้งเงื่อนไขว่า “ดู
ก่อน สมณะอันท่านกลับมาสมัครสมานสามัคคีดังเดิมนั้นก็เห็น
ว่าดีอยู่ แต่พวกเรามีความจงรักภักดีสูงสุดแด่องค์พระศาสดาท่านนั้น
ไม่ใช่พวกท่าน เราจะต้องกลับไปดูแลท่านก็ต่อเมื่อท่านทั้งหลายได้ไป
กราบขอประทานอภัยโทษต่อองค์พระบรมศาสดาก่อน เมื่อได้รับ
การอภัยโทษแล้วพวกเราทั้งหลายจึงจะไปดูแลท่านตามเดิม”

จะกล่าวถึงเจ้าผู้ครองนครสาวดีเมื่อทราบข่าวว่าพระผู้
มีพระภาคเจ้าเสด็จมาประทับอยู่ในป่าโดยลำพัง มีแต่ช้างและลิง
ปรนนิบัติอยู่ก็ไม่สบายพระทัย จึงแต่งพระราชสาส์นให้พระ
อานนท์ไปทูลเชิญเสด็จไปประทับ ณ กรุงสาวดี และพระพุทธเจ้า
ก็เสด็จไปตามคำกราบทูลอัญเชิญ

พระภิกษุจากโกสัมพี เมื่อทราบว่าพระพุทธเจ้าได้ไป
ประทับ ณ กรุงสาวดี จึงพากันเดินทางไปขอเข้าเฝ้าเพื่อขอประทาน
อภัยโทษ แต่ชาวเมืองสาวดีต่างรังเกียจมิให้เข้าเมือง ความทราบ
ถึงพระกรณ พระพุทธองค์ก็ได้กล่าวว่า “เมื่อเข้าสำนักแล้วให้
เขาเข้ามาเถิด ตถาคตจะให้อภัยเขาด้วยหวังว่าเขาจะไม่ทำผิดอีก”

เมื่อพญาช้าง ปาลีไลยกะล้มแล้ว ก็ได้ไปจุดเป็นเทพอยู่
บนสวรรค์ พระพุทธรูปปางนี้ สันนิษฐานว่าเดิมเรียกว่า ปางปาลี
ไลยกะ ต่อมาจึงเพี้ยนไปเป็นปางปาเลไลยก์

เอกสารอ้างอิง

ตำนานพระพุทธรูปปางต่างๆ ของพระธรรมโกศาจารย์
อนุจารีเถระ

กูเรปัน รายงาน